

Anna Rytko

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

POZATARYFOWE BARIERY W HANDLU ZAGRANICZNYM POLSKI ZWIERZĘTAMI ŻYWYMI I PRODUKTAMI POCHODZENIA ZWIERZĘCEGO A NOWE WYZWANIA WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ

POLAND'S LIVE ANIMAL AND ANIMAL PRODUCT NON-TARIFF TRADE BARRIERS AND NEW CHALLENGES OF THE COMMON AGRICULTURAL POLICY

Słowa kluczowe: ewolucja WPR, handel rolny, bariery w handlu, środki weterynaryjne i sanitarne

Key words: evolution of the CAP, agricultural trade, trade barriers, veterinary and sanitary measures

Abstrakt. Bezpieczeństwo i jakość żywności to jedna z podstawowych kwestii, która podlega dyskusji w ramach Wspólnej Polityki Rolnej i wielu innych polityk. Dbalność o zdrowie ludzi i zwierząt jest celem nadrzędnym, jednakże środki realizacji tego celu często przekształcają się w bariery handlowe. Najbardziej problematyczne ograniczenia dotyczą handlu produktami zwierzęcymi. Na podstawie danych UE odnotowano 51 przypadków ograniczeń handlowych zwierzętami i mięsem. Handel zwierzętami żywymi, głównie był ograniczany z tytułu choroby BSE lub ptasiej grypy. Odnosząc się do wymiany handlowej Polski, wprowadzone środki weterynaryjne lub sanitarne mogły ograniczać handel z Rosją, Ukrainą, USA, Koreą Płd. i Chinami. Celem badań było wyodrębnienie przeszkód technicznych w handlu stosowanych w stosunku do zwierząt żywych oraz mięsa i przetworów, będących barierą dla eksportu z Polski.

Wstęp

Wspólna Polityka Rolna (WPR) należy do polityk najdłużej rozwijanych w ramach wspólnych działań Unii Europejskiej. W 2012 r. mija 50 lat od wdrażania pierwszych regulacji w sektorze rolnictwa. Obecnie jednak instrumenty i działania podejmowane w ramach WPR znacznie się różnią od tych początkowych, które nastawione były na likwidację powojennych niedoborów żywności. Aby osiągnąć pięć celów wymienionych w Traktacie Rzymskim subwencjonowano produkcję, skupowano nadwyżki od rolników i ustanowiono wysokie bariery celne. Współcześnie takie rozwiązania należą do przeszłości. Realizacja nowych celów, sformułowanych pod koniec XX wieku, wiąże się ze stosowaniem odmiennego instrumentarium. Nowe wyzwania postawiono nie tylko przed rolnictwem, ale również każdą inną działalnością podejmowaną na obszarach wiejskich. Istotą tych działań jest konkurencyjne rolnictwo i upowszechnianie uczciwej konkurencji, produkcja bezpiecznej żywności wysokiej jakości w wystarczających ilościach, zróżnicowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich, spełnianie bardzo wysokich norm związanych z ochroną środowiska i dobrostanem zwierząt. Ewolucja celów WPR spowodowana była skutkami prowadzenia takiej polityki, jak również zmianą uwarunkowań w handlu międzynarodowym. Postępujący proces liberalizacji wymusił na decydentach europejskich reformę WPR oraz wprowadzanie nowych narzędzi polityki handlowej [Rytko 2009]. Unia Europejska jest największym na świecie importerem żywności, stąd, by zapewnić bezpieczeństwo zdrowotne ludzi i zwierząt należało stworzyć przepisy dotyczące norm bezpieczeństwa i jakości żywności oraz egzekwować je nie tylko od producentów krajowych, ale i eksporterów z krajów trzecich. Obecnie WPR ma coraz silniejsze powiązania z polityką handlową, która w coraz większym stopniu związana jest z instrumentami pozataryfowymi, z polityką ochrony środowiska i tworzoną Europejską Polityką Bezpiecznej Żywności (EPBŻ). Polityka ta to zespół działań podejmowanych przez UE z wykorzystaniem zespołu prawnych instrumentów, które mają zapewnić ochronę zdrowia konsumentów oraz zagwarantować niezakłócone działanie jednolitego rynku europejskiego. EPBŻ ma szeroki zakres oddziaływania, obejmuje różne sektory produkcyjne oraz handel. Interwencją objęta jest produkcja rolnicza, w ramach której kontroluje się stosowanie pestycydów, antybiotyków lub hormonów oraz produkcja żywności, gdzie regulacją objęte są: dodawanie do żywności suplementów żywnościowych, barwników, witamin i składników mineralnych oraz podobnych substancji.

Wymogi stawiane przez Światową Organizację Handlu (WTO), WPR i polityki bezpośrednio z nią związane wymuszają stosowanie innych niż cła narzędzi polityki handlowej, które choć tworzone w służbnych celach, często zmieniają się w barierę nie do pokonania. Instrumenty pozataryfowe, równocześnie realizujące poszczególne polityki, negatywnie wpływają na wymianę handlową krajów rozwijających się, ale również krajów rozwiniętych. Są często barierą również dla eksportu z krajów Unii Europejskiej. Zatem kwestią kluczową jest to, aby tak tworzyć i stosować instrumenty polityki handlowej, by nie prowokować do odwetu, aby rynki państw trzecich pozostawały otwarte dla eksporterów z obszaru Unii Europejskiej (UE). W związku z tym Rada Unii Europejskiej (UE) przyjęła w grudniu 1994 r. Rozporządzenie w sprawie *przeszkód w handlu (TBR)*, które weszło w życie z dniem 1 stycznia 1995 r. TBR jest instrumentem prawnym, dzięki któremu następuje eliminacja przeszkód handlowych i otwarcie rynków krajów trzecich. Instrument ten daje unijnym przedsiębiorstwom, stowarzyszeniom, jak również państwom członkowskim UE, prawo do złożenia skargi do Komisji Europejskiej, która następnie bada sprawę i ustala czy istnieją dowody potwierdzające naruszenie zasad handlu międzynarodowego.

Przeszkody w handlu, które są rozpatrywane w ramach dochodzenia TBR obejmują: dotacje, dyskryminację podatkową, przepisy techniczne, prawa własności intelektualnej oraz formalności celne (Rozporządzenie Rady Nr 3286/94). W handlu rolno-spożywczym na szczególną uwagę zasługują normy weterynaryjne i sanitarne¹, zaliczane do specyficznych przepisów technicznych. Przepisy te różnią się w zależności od kraju, a producenci i eksporterzy muszą się do nich dostosować, by móc sprzedawać swoje produkty na rynkach krajów trzecich. Porozumienie zawarte w ramach WTO oczywiście zabrania stosowania tych środków do dyskryminacji towarów przywożonych z zagranicy, niejednokrotnie bowiem blokowały dostęp do rynku.

Celem badań było wyodrębnienie przeszkód technicznych w handlu stosowanych w stosunku do zwierząt żywych oraz mięsa i przetworów, będących barierą dla eksportu z Polski. Polska do 2004 r. nie wносиła skarg na forum WTO, a po tym okresie czyniła to Komisja Europejska w imieniu wszystkich krajów członkowskich. Przeprowadzono zatem analizę postępowań wszczynanych przez UE. Analiza pozwoliła wyodrębnić kraje, które stosują lub stosowały restrykcyjne środki weterynaryjne i sanitarne oraz produkty, które mogły mieć utrudniony dostęp do rynków krajów trzecich. W pracy posłużono się bazą danych Unii Europejskiej, danymi z GUS oraz WTO i przeanalizowano bariery handlowe w latach 2000-2012. W ramach środków sanitarnych i fitosanitarnych wyodrębniono te, które dotyczą handlu zwierzętami żywymi oraz mięsem i jego przetworami. Przeanalizowano eksport tych produktów z Polski do krajów stosujących restrykcje handlowe.

Środki weterynaryjne i sanitarne stosowane w krajach trzecich jako bariery handlowe

Spory na temat stosowania środków weterynaryjnych i sanitarnych mogą być rozstrzygane bilateralnie lub na forum międzynarodowym. Kraje Unii Europejskiej przekazały kompetencje podejmowania działań w ramach Wspólnej Polityki Handlowej Komisji Europejskiej i to ona odpowiedzialna jest za rozstrzygnięcie sporów i wszczęcie procedury TBR. Jeżeli po wszczęciu procedury TBR, państwo trzecie podejmie zadowalające kroki, zmierzające do zlikwidowania przeszkody w handlu, nie są wymagane żadne działania ze strony Wspólnoty. Natomiast jeżeli postępowanie TBR jest niewystarczające, a kraje nie mogą dojść do porozumienia, można wszcząć międzynarodową procedurę rozstrzygania sporów. WTO jest organizacją, która od lat monitoruje pozataryfowe bariery handlowe, w tym stosowanie środków weterynaryjnych i sanitarnych. Porozumienie w sprawie stosowania środków weterynaryjnych i sanitarnych (SPS) zostało wynegocjowane w ramach Rundy Urugwajskiej GATT. Stosowanie środków SPS jest jednak dobrowolne, a przyjęcie międzynarodowych standardów w Porozumieniu SPS nie miało na celu ich implementacji, a jedynie miało posłużyć do zachęcenia rządów krajów członkowskich do ustanawiania krajowych środków SPS zgodne z międzynarodowymi normami [Kawecka-Wyrzykowska, Zapędowski 2002].

UE tylko 3-krotnie zgłaszała wszczęcie postępowania na forum WTO. Znacznie więcej przypadków odnotowała stosując własne postępowanie TBR. Wszczęto 89 postępowań wobec krajów trzecich, które stosowały środki SPS, na które skarżyli się przedsiębiorcy z krajów członkowskich. Najwięcej postępowań dotyczyło Meksyku (7), Tajwanu, Japonii i Indii (po 5), Australii, Chin, Korei, USA (po 4) oraz Brazylii, Kolumbii, Egiptu, Indonezji, Malezji, Nowej Zelandii, Wenezueli (po 3). Najwięcej, bo aż 51 przypadków dotyczyło zdrowia zwierząt, 6 – problemów zdrowotnych roślin i 8 – zdrowia publicznego. Pozostałe przypadki dotyczyły innych restrykcji importowych.

Najczęściej nakładane środki ochrony zdrowia dotyczyły produktów zwierzęcych. Łącznie odnotowano 20 przypadków stosowania środków SPS w handlu zwierzętami żywymi i 31 w handlu mięsem.

¹ Dotacje są ograniczane na podstawie Rundy Urugwajskiej GATT. UE od 2001 r. znacznie ograniczyła stosowanie subsydiów eksportowych.

Tabela 1. Stosowanie środków weterynaryjnych i sanitarnych wobec zwierząt żywych – dział 01 CN
Table 1. The application of veterinary and sanitary measures to live animals – section 01 CN

Kraje/Countries	Produkty/Live animals	Rodzaj środka SPS/SPS measures
Meksyk, Urugwaj, Kolumbia, Indonezja, Chiny, Kanada, Arabia Saudyjska, USA, Singapur, Peru/ <i>Mexico, Uruguay, Columbia, Indonesia, China, Canada, Saudi Arabia, USA, Singapore, Peru</i>	zwierzęta żywe i ich produkty pochodne – bydło/ <i>live animals and their products - cattle</i>	BSE/BSE
Hong Kong, Tajwan, Panama, Peru, Indie, Jordania, Chiny/Hong Kong, Tajwan, Panama, Peru, India, Jordan, China	zwierzęta żywe i ich produkty pochodne – ptaki/ <i>live animals and their products – birds</i>	ptasia grypa (AI)/ <i>avian influenza</i>
Ukraina/ <i>Ukraine</i>	produkty pochodzenia zwierzęcego/ <i>products of animals origin</i>	zezwoleń importowe ze względu na zdrowie zwierząt/ <i>import permits due to animal health reasons</i>
Tajwan/ <i>Taiwan</i>	zwierzęta żywe/ <i>live animals</i>	skomplikowane procedury zatwierdzania importu/ <i>cumbersome approval procedures</i>
Chiny/ <i>China</i>	zwierzęta, mięso wieprzowe i drobiowe/ <i>live animals, pork and poultry meat</i>	aprobata zakładów eksportujących/ <i>approval of export plants</i>

* w przypadku chorób zakaz importu/*import prohibited in the case of illnesses*

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy statystycznej Unii Europejskiej
 Source: own study based on the European Commission data

W tabeli 1 przedstawiono zestawienie krajów i rodzaju stosowanego środka weterynaryjnego lub sanitarnego, które uznano za barierę dla eksportu zwierząt żywych z Unii Europejskiej. Handel zwierzętami żywymi, głównie był ograniczany z tytułu choroby BSE lub ptasiej grypy. W pierwszym przypadku 10 krajów wprowadziło ograniczenia handlowe, w drugim 7 krajów. W większości przypadków były to kraje rozwijające się Ameryki Łacińskiej lub Azji, które wprowadziły zakaz importu ze względu na rozwijające się choroby na terenie Unii Europejskiej.

Pozostałe 31 przypadków wprowadzania środków weterynaryjnych i sanitarnych dotyczyło działu drugiego CN (mięso i podroby). Choroba BSE spowodowała zakaz importu do 9 krajów, a świńska grypa do 5 krajów. Łącznie 20 krajów wprowadziło środki SPS ograniczające eksport z UE. Poza zakazem importu, stosowano pozwolenia importowe, kontrole i aprobatę zakładów eksportujących mięso i przetwory mięsne, kwarantannę i szczegółowe kontrole i inspekcje na granicach. Należy nadmienić, że wymienione w tabeli 2 instrumenty nie są spisem wszystkich stosowanych barier, a jedynie tych w których wszczęto postępowanie TBR.

Barier w dostępie do rynku krajów trzecich dla polskiego eksportu zwierząt i mięsa

Sektor rolno-spożywczy obok sektora farmaceutycznego jest jednym z sektorów najbardziej regulowanych w zakresie bezpiecznej żywności. Regulacje dotyczą przede wszystkim produkcji zwierzęcej, choć spotyka się środki ochronne przemysłu spirytusowego, tytoniowego i roślin oleistych. Kraje trzecie, które wprowadziły bariery i z którymi Polska prowadziła wymianę handlową to: Australia, Chiny, Chorwacja, Izrael, Indonezja, Japonia, Kanada, Kolumbia, Kazachstan, Meksyk, Rosja, Ukraina, USA i Wietnam. Środki, które odnotowano jako bariery handlowe prawie w 1/3 przypadków dotyczyły zwierząt żywych lub mięsa i podrobów jadalnych.

Najwięcej zwierząt żywych Polska sprzedała do krajów trzecich w 2009 r. Pomimo kryzysu eksport wyniósł 79,4 mln euro. Najslabszymi latami były lata: 2010, 2007, 2004 i 2011, kiedy odnotowano wartości eksportu w przedziale 41-49 mln. W 2011 r. do krajów, które wprowadziły środki SPS (wymienionych w tabeli 1), wyeksportowano 44% eksportu do krajów trzecich. Wzięto pod uwagę te kraje, w których eksport nie był realizowany sporadycznie (minimum dwa lata z badanego okresu²). W tabeli 3 zestawiono kraje, do których Polska eksportowała zwierzęta żywe i w przypadku których mógł nastąpić spadek eksportu z tytułu wprowadzenia danego środka.

² Niektóre kraje środki wprowadziły nawet w latach 90. XX wieku, stąd trudno zaobserwować zmiany eksportu w poszczególnych latach.

Tabela 2. Stosowanie środków weterynaryjnych i sanitarnych wobec mięsa, podrobów i przetworów jadalnych – dział 02 CN

Table 2. The application of veterinary and sanitary measures to meat and edible offal – section 02 CN

Kraje/ Countries	Produkty/ Meat or edible offal products	Rodzaj środka SPS/ SPS measures
Tajwan, Australia, Meksyk, Jordania, Japonia, Egipt, Argentyna, Ekwador, Korea Pł./Taiwan, Australia, Mexico, Jordan, Japan, Egypt, Argentina, Ecuador, Korea	mięso i podroby wołowe/ beef and beef offal	BSE/BSE
Filipiny/Philippines	produkty mięsne chłodzone i mrożone/fresh, chilled, or frozen meat products	rygorystyczne przepisy higieniczne dla zdrowia publicznego/strict public health regulations
Ekwador, Kolumbia, Peru, Tajwan, Wenezuela/ Ecuador, Columbia, Peru, Taiwan, Venezuela	mięso i podroby wieprzowe/ pork and edible offal	świńska grypa (CSF, ASF)/classical swine fever African Swine Fever (ASF)
Australia/Australia	mięso i podroby drobiowe/ poultry meat and edible poultry offal	zakaźne zapalenie torby Fabrycjusza/ infectious bursal disease (Gumboro disease)
Meksyk/Mexico	mięso wieprzowe i nasienie świń/ pork and pig semen	zakaz importu ze względu na zdrowie zwierząt/import prohibition for animal health reasons
Urugwaj/Uruguay	mięso wieprzowe/pork	zakaz importu z Włoch ze względu na zdrowie zwierząt/import prohibition from Italy for animal health reasons
Nowa Zelandia, Australia/ New Zealand, Australia	mięso i podroby wieprzowe/ pork and edible swine offal	świński Reprodukcyjny i Oddechowy Syndrom (PRRS)/porcine Reproductive and Respiratory Syndrome (PRRS)
Meksyk, Korea Pł./ Mexico, Republic of Korea	mięso, podroby i przetwory/meat, edible meat offal and processed meat	aprobata zakładów eksportujących/ approval of expot plants
Malezja/Malaysia	mięso, podroby i przetwory/meat, edible meat offal and processed meat	inspekcje zakładów eksportujących mięso/ inspection focused on export plants
Brazylia, Tajwan/Brazil, Taiwan	mięso, podroby i przetwory/meat, edible meat offal and processed meat	inne ograniczenia importowe/other SPS import restrictions
Ukraina, Meksyk/Ukraine, Mexico	mięso, podroby i przetwory/meat, edible meat offal and processed meat	zezwoleńia importowe ze względu na zdrowie zwierząt/import permits due to animal health reasons
Meksyk/Mexico	mięso, podroby i przetwory/meat, edible meat offal and processed	choroby stóp i jamy gębowej/foot and mouth disease
Chiny/China	mięso wieprzowe i drobiowe/pork and poultry meat	aprobata zakładów eksportujących/non- listing of establishments
Federacja Rosyjska/ Russian Federation	mięso, podroby i przetwory/meat, edible meat offal and processed meat	procedury zatwierdzania, rygorystyczne wymogi dotyczące pozostałości pestycydów i antybiotyków/approval procedures control, stringent requirements on pesticide and antibiotic residues
Meksyk/Mexico	szynka hiszpańska/spanish cured ham	spełnianie wymagań przywozowych USA/ import licence permit

Źródło i objaśnienia: jak w tab. 1

Source & explanation: see tab. 1

Były to Chorwacja, USA, Ukraina. W eksporcie do USA i Chorwacji nie zaobserwowano znacznych zmian. Stany Zjednoczone już w 1997 r. wprowadziły specjalne przepisy importu przeżuwczy ze wszystkich krajów europejskich [Bariery w handlu... 2009]. W przypadku Chorwacji UE nie wszczyniała postępowania, jednakże w 2003 r. Węgry rozpoczęły procedurę w sprawie barier w handlu na forum WTO. Sugerowały, że przepisy ograniczające import zwierząt i mięsa wprowadzone przez Chorwację,

Tabela 3. Eksport zwierząt żywych z Polski w latach 2004-2011 do krajów, które wprowadziły środki SPS na tę grupę towarową

Table 3. Poland's live animal exports to countries applying SPS measures to that trade category between 2004 and 2011

Kraj/Country	Eksport/Export [mln EUR]							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Chorwacja/Croatia	4,1	11,6	12,3	11,8	12,0	8,4	6,9	9,8
USA/USA	0,6	0,7	*	0,2	0,5	*	0,1	0,7
Ukraina/Ukraine	1,4	15,5	7,3	9,4	22,5	19,2	13,4	10,8
Extra-UE27	47,7	61,9	58,3	47,6	62,2	79,4	41,4	48,6

* mniej niż 0,1 mln/less than 0,1 mln

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych handlu zagranicznego GUS

Source: own study based on the GUS data

Tabela 4. Eksport mięsa i podrobów jadalnych z Polski w latach 2004-2011 do krajów, które wprowadziły środki SPS na tę grupę towarową

Table 4. Poland's meat and edible offal exports to countries applying SPS measures to that trade category between 2004 and 2011

Kraj/Country	Eksport/Export [mln EUR]							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Chorwacja/Croatia	1,0	5,9	1,7	2,9	2,1	2,9	4,1	3,8
Korea/Korea	9,2	13,7	27,6	23,5	13,5	6,8	7,5	36,2
Ukraina/Ukraine	21,3	21,9	3,3	0,9	151,7	77,2	65,6	51,7
Chiny/China	1,5	2,4	1,4	1,6	0,6	0,4	0,4	2,0
Rosja/Russia	38,6	30,5	4,6	0,9	22,9	8,1	44,2	60,8
Extra-UE27	156,4	179,5	153,7	108,7	304,2	204,2	423,6	683,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych handlu zagranicznego GUS

Source: own study based on the GUS data

mogą dotyczyć innych krajów europejskich. Jednakże w Polsce raczej nie odnotowano spadku eksportu z tego powodu. Można by raczej przypuszczać, że w wyniku ograniczeń eksportu węgierskiego w latach 2003-2009 korzystały na tym inne kraje. W 2009 r. osiągnięto porozumienie chorwacko-węgierskie, stąd ewentualny niewielki spadek eksportu w Polsce od 2009 r. Ukraina w związku z przystąpieniem do WTO i negocjacjami z UE zmieniła swoje przepisy w zakresie handlu i jego barier. Nadal wskazuje się jednak na zróżnicowane traktowanie producentów ukraińskich i zagranicznych w odniesieniu do stosowania barwników i aromatów w produktach mlecznych, nieuzasadnionym ograniczaniu importu świń z państw dotkniętych świńską gripą i stosowaniu od czerwca 2009 r. pozwoleń importowych wobec zwierząt i mięsa. Gdyby przyjąć średnią wartość eksportu z lat 2008 i 2009 jako punkt odniesienia, to można by oszacować straty jakie ponieśli polscy eksporterzy w ostatnich dwóch latach, gdy musieli starać się o specjalne pozwolenia. Byłaby to kwota ponad 17 mln euro.

Znacznie większe straty można zaobserwować w handlu mięsem i jego wyrobami. Polski eksport mięsa i podrobów jadalnych w latach 2004-2011 zaprezentowano w tabeli 4. Kraje, które wprowadziły środki techniczne i z którymi Polska prowadziła wymianę handlową w badanych latach to Chorwacja, Korea Południowa, Ukraina, Chiny i Rosja. Chiny przedłużały procedurę zatwierdzania polskich zakładów mięsnych, co mogło negatywnie wpłynąć na handel od 2008 r., Rosja i Ukraina w latach 2006 i 2007 ograniczyły import ze względu na choroby. Odnosząc się do średniego eksportu z lat 2004-2005 i uwzględniając tylko wymienione przypadki, eksport był mniejszy o ponad 106 mln euro.

Wnioski

Najczęściej nakładane środki ochrony zdrowia dotyczyły produktów zwierzęcych. Łącznie odnotowano 20 przypadków stosowania środków SPS w handlu zwierzętami żywymi i 31 przypadków w handlu mięsem i podrobami jadalnymi. Należy podkreślić, że nie są to wszystkie bariery handlowe, a jedynie te wobec których wszczęto postępowanie TBR.

Normy jakościowe, weterynaryjne, sanitarne nie powinny ograniczać wymiany handlowej, jednak w przypadku Polski niewielkie szkody zaobserwowano w handlu zwierzętami żywymi z Ukrainą. Znacznie większe straty odnotowano w handlu mięsem i jego przetworami. Dotyczyły one wymiany handlowej z Rosją, Ukrainą i Chinami. Największy spadek udziału eksportu krajów stosujących środki ochronne w stosunku do eksportu do krajów trzecich odnotowano dla mięsa i przetworów w latach 2006, 2007, 2010 i 2011.

Literatura

Bariery w handlu z USA. 2009: PARP. *Biuletyn Euro Info*, Warszawa.

Kawecka-Wyrzykowska E., Zapędowski W. 2002: Porozumienie w sprawie rolnictwa i jego znaczenie dla Polski w Polska w WTO (red. J. Kaczurba, E. Kawecka-Wyrzykowska). IKiCHZ, Warszawa, 197-216.

Rozporządzenie Rady (WE) z dnia 22 grudnia 1994 r. w sprawie przeszkód w handlu (*Trade Barriers Regulations – TBR*), Nr 3286/94. Dz.U. L 349 z 31.12.1994.

Rytko A. 2009: Współczesne procesy regulacji w handlu artykułami rolnymi i ich wpływ na polską wymianę handlową. *Zeszyty Naukowe Polityki Europejskiej, Finanse i Marketing*, 51, t. I, 85-96, SGGW, Warszawa.

[www.europa.eu/documentation/statistics-polls/index_pl.htm].

Summary

The article addresses the food security and safety, one of the key issues debated within the EU CAP. Protection of human and animal health is the primary goal, but instruments applied to its implementation often become trade barriers. Most often disputed are live animal trade limitations. The EU data indicates 51 cases of restricting live animal or meat trade. The live animal trade was restricted mainly due to the BSE or bird flu. In the case of Poland's trade, the implemented veterinary or sanitary measures could restrict the trade with Russia, the United States, South Korea and the PRC.

Adres do korespondencji:

dr Anna Rytko
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Nauk Ekonomicznych
Katedra Polityki Europejskiej, Finansów Publicznych i Marketingu
ul. Nowoursynowska 166
02-787 Warszawa
tel. (22) 593 40 77
e-mail: crafft02@poczta.onet.pl